

Artishoki veerg: Meie igapäevane argipäev

Artishoki veerg on kunstikriitika blogi Artishoki ja Müürilehe koostöös valmiv veerg sellest, mis kunstiinimestel parasjagu südamel on. Luubi all on taaskord probleemid seoses kriitilisusega.

Postkaart Mükusala Art Salonist

Leppisin saate „Tartu möliseb” jaoks kokku [intervjuu](#) Tallinna Kunstihoones eksponeeritud näituse „Kahtluse varjud” kuraatori Niekolaas Johannes Lekkerkerkiga. Intervjuu pidi toimuma kell kaksteist kolmkümmend, et jõuaksin veel enne näitusest hädapärast ülevaatliku pildi saada. Kella kaheteistkümne ajal kunstihoone juurde saabudes leidsin aga kuraatori Moskva kohviku terrassil lõpetatud hommikueine kohal suitsetamas ja mõtlesin, et miks mitte? Vestlus kuraatoriga ilma näitust eelnevalt nägemata tundus saate kontekstis suurepärase võte.

Istusin maha ja tegimegi intervjuu. Rääkisime näituse kesksest ideest, ajaloo olevikku määravast rollist – sealjuures ujus kohe pinnale Bergson. Edasi jõudsin kiiresti küsimuse juurde oleviku kaasaegsuse kohta, millele vastates viitas Lekkerkerk Groysi käsitlusele korrumppeerunud avangardist, millest ka mina loomulikult teadlik olin. Intervjuu lõppedes tõdes Lekkerkerk, et tal oli tunne, justkui oleksin näitust siiski näinud. Vastasin naerdes, et eks see kohe selgub, kas olen.

Iseenesest ei oleks kogu olukorras midagi ebatavalist või laiduväärset olnud, kui osa meie vestlusest poleks keskendunud kunstimaailma normide kritiseerimisele. Mis vestluse lõpulausetes ilmsiks tuli, oli see, et ka peavoolu kriitikas valitseb peavooluline kaanon. Vahepealt pärast kirjeldatud kogemust sattusin Riias külastama vastuolulise mainega eragaleriid Mükusala Art Salon, kuhu läti gooti ja punkstiili viljelev kunstnik Kristians Brekte juhatas mind sõnadega, et tal on seal näitus. Galerii fassaadilt lugedes selgus, et lisaks Brektele on välja pandud veel kolm kunstnikku: Konrāds Ubāns, 1930ndatel oma parima vormi saavutanud postimpressionist, Ineta Sipunova, täiesti tundmatu videokunstnik, ja Johans Heinrihs Baumanis, 19. sajandi alguse diletantlik biidermeieri maalikunstnik. Ohkasin seda silti nähes üsna sügavalt, sest kujutasin ette kummalist grupinäitust, kus erinevaid kunstnikke üritatakse kõrvutada vähem või rohkem mõttetu parallelismi alusel. Kuid seda, mis mind galeriis ootas, ei osanud ma aimata.

Videokunstniku teose näol, mis otsis ja osalt ka lavastas Ubānsi maalidele vastavaid pargi- ja linnavaateid, ei olnud tegemist üldse millegagi, mis taotleks iseseisva kunstiteose staatust. See oli meelelahutus, mida külalised jälgisid märksa suurema huviga kui originaalmaale. Galerii teise korruse terrassil olid eksponeeritud Baumanise kolm natüürmorti surnud loomadega ja saali täitsid Brekte samuti korjuseid kujutavad võigas-kaunid assamblaažid ja akvarellid. Kui Baumanise naivismi kalduva biidermeierliku teose võrdlemine Brektega tundub isegi võimalik ja huvitav (kuigi mingist tegelikust võrdlusest me siin rääkida ei saa, mõned teosed rippusid lihtsalt sissejuhatuseks galerii ukse taga), siis esimesel korrusel nähtud Ubāns ei suhestunud mänguga üldse. Kogu näitus mõjus täiesti arusaamatu kaosena ning väga lihtne oleks öelda, et tegemist oli lihtsalt kuratoorse saamatuse ja ebaõnnestumisega. Ent ebaõnnestumisega võrreldes millega?

Mükusalas oli varem tava eksponeerida esimesel korrusel klassikalisi meistreid omaniku kogust ning teine korrus oli tänapäevaste autorite päralt. Sellest rangest rütmist loobuti aga ammu, nii et tegemist ei olnud vaid minu arusaamatusega. Seda enam, et reklaamis esitatakse kogu näitust kui tervikut,

millena ma seda ka vaadata üritasin. Küsimus on selles, kas läbi on kukkunud kuraator, kes ei suutnud suhestuda minu jaoks arusaadaval viisil levinud tavaga tekitada dialooge eri aegade ja kunstnike vahel? Või olen läbi kukkunud hoopis mina, kes ma, olles küll kriitiline domineeriva peavoolu suhtes, suudan lugeda siiski vaid selle grammatikale vastava(l)t? Enese üle kriitiliselt reflekteerides tuli meelde, kuidas ma keeldusin kategooriliselt sekkumast, kui Vene Kunstnike Ühendus Eestis korraldas näitust Tartu Kunstimajas, kuigi Reet Varblane soovitas, et see ettevõtmine saaks olla kommunikatiivne vaid läbi kureeritud võrdluse. Kahtlemata oli Varblasel õigus, ent kas ei ole ka see kommunikatiivsuse nõue peavooluline kaanon? Ning kas see ei ole mitte demagoogia, kui me üritame panna n-ö inimest tänavalt oma kunsti puudutavate piiratud seisukohtade üle järele mõtlema näiteks hiljuti EKKMis toimunud näituste „Kõrvalnähud” ja „& SO ON & SO FORTH” kontekstis kanoniseeritud kunstiajalooliste praktikate baasil, mis on tuttavad kõigile vähegi kunstimaailmas orienteeruvatele isikutele, samas kui professionaalne kunstivälise keeldub oma piiratud inertsust tunnistamast?

Kaasaegne kunst on hakanud sarnanema liberaaldemokraatiaga, mille eksistentsi loomulikuks osaks ja suisa tagatiseks on süsteemi kriitika. Ning nagu demokraatia kriitikutel, ei ole ka mul ühtegi paremat positiivset alternatiivprogrammi kui Slavoj Žižeki „*Don't act. Just think*”.

[Artishoki blogi](#)